

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет інформаційних технологій,
обліку і фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЧЕРНЯК ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 336.2

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ: СТАН І ШЛЯХИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ Олександр ЧЕРНЯК

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Дема Дмитро Іванович

Висновок кафедри фінансів і кредиту: за результатами попереднього захисту кваліфікаційної роботи ЧЕРНЯКА Олександра Олександровича

_____
Протокол засідання кафедри фінансів та кредиту № __ від «__» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри _____

к.е.н., професор _____ Дмитро ДЕМА

«__» _____ 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти ЧЕРНЯК Олександр Олександрович захистив
Кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Черняк О. О. Місцеві податки та збори: стан і шляхи вдосконалення.
–Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».– Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Робота присвячена аналізу стану місцевих податків та зборів у контексті сучасних економічних та соціальних викликів. Зокрема, у роботі розглядаються основні види місцевих податків та зборів, їхня структура, обсяги та динаміка збору. Надається увага також проблемам, що існують у сфері місцевого оподаткування, таким як низька ефективність збору, нерівномірність розподілу податкового навантаження тощо.

Ключові слова: *місцеві податки, місцеві збори, стан місцевих податків, шляхи вдосконалення системи оподаткування, фінансова стабільність місцевих бюджетів, податкові інновації.*

SUMMARY

Chernyak O. O. Local taxes and fees: status and ways of improvement. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 072 "Finance, banking and insurance". – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The work is devoted to the analysis of the state of local taxes and fees in the context of modern economic and social challenges. In particular, the work examines the main types of local taxes and fees, their structure, volumes, and collection dynamics. Attention is also paid to problems existing in the field of local taxation, such as low collection efficiency, uneven distribution of the tax burden, etc.

Keywords: *local taxes, local fees, state of local taxes, ways to improve the taxation system, financial stability of local budgets, tax innovations.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ	7
Висновки до розділу 1.....	11
Розділ 2. МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТІВ ТА ЗБОРІВ	12
Висновки до розділу 2.....	17
Розділ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЙОГО ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	18
Висновки до розділу 3.....	21
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	23
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання місцеві податки в Україні пов'язують з питанням фінансового забезпечення місцевих органів влади та системи мобілізації доходів місцевого бюджету, статус якої визначається ступенем державної централізації. Наразі місцеві податки в Україні знаходяться в активній стадії розвитку, і як центральні, так і місцеві органи влади стикаються з кількома проблемами та труднощами в управлінні місцевими податками та зборами.

Оскільки місцеві фінанси мають власні кошти, місцеві податки повинні бути основним джерелом доходів місцевого бюджету. Ця заява особливо стосується реалізації заходів фіскальної децентралізації, включаючи передачу джерел надходжень із державного бюджету до місцевих бюджетів та управління ними від державних органів влади і до місцевих органів самоврядування.

Посилення ролі на сучасному етапі економічного розвитку місцевих зборів і податків України та підвищення частини місцевих податків та зборів є головними напрямками розширення органів місцевого самоврядування. Тому все це потребує серйозного науково-теоретичного обговорення та перегляду бюджетної політики України та місцевої податкової системи.

Проблеми пов'язані з місцевим оподаткуванням досліджували багато українських вчених, зокрема: Борови П., Василик О., Дема Д., Дем'яненко С., Кириленко О., Юрій С., Тулуш Л. та інші.

Метою дослідження є детальне вивчення стану зборів і податків місцевого рівня, а також надання конкретних рекомендацій для покращення ефективності даної системи.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- розкрити теоретичну суть місцевого оподаткування;
- показати місце та значення місцевого оподаткування для формування місцевих бюджетів;
- розкрити механізм адміністрування місцевих податків та зборів;

– виявити недоліки в адмініструванні місцевих податків та зборів та можливість використання окремих елементів зарубіжного досвіду.

Об'єкт дослідження – процес адміністрування місцевих податків та зборів.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів функціонування системи місцевих податків і зборів в Україні.

Методи дослідження: В процесі дослідження були використанні різноманітні методи, зокрема, логічний та системний аналіз, який дозволив виявити внутрішню структуру та взаємозв'язки між елементами досліджуваної проблеми. Також був проведений порівняльний економічний аналіз для оцінки різних аспектів обраної теми. Додатково були використані методи дослідження, такі як пізнавальний метод, методи історичного дослідження та статистична обробка даних, які сприяли отриманню об'єктивних результатів та аргументованих висновків.

Практичне значення одержаних результатів Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

Роль місцевих податків у фінансуванні місцевого самоврядування. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали VII науково-практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Поліський університет.

Порівняльний аналіз місцевих податкових систем України та зарубіжних країн. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 червня 2023 року. Поліський національний університет.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 19 сторінках машинописного тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, містить 3 таблиці та 5 додатків та списку використаних джерел, що нараховує 40 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

На сучасному етапі становлення української держави актуальним є питання покращення бюджетів місцевої бази за допомогою власних бюджетів. Зрештою, сьогодні рівень фінансування досяг критичного стану і потребує відповідних дій з боку законодавчої та виконавчої гілок влади для його покращення. Безумовно, такий сценарій є виправданим з огляду на безпрецедентні наслідки світової фінансово-економічної кризи, яка торкнулася практично всіх сфер суспільного життя та не оминула нижчі ланки бюджетної системи. Однак найбільшою причиною є низька ефективність місцевого фіскального управління. Низькі доходи місцевого бюджету та формування трансфертів у бюджеті є унікальними проблемами нашої країни з перших днів незалежності. Практика фінансування місцевого самоврядування в Україні, методика аналізу надходжень до місцевого бюджету показують, що ефективність місцевих податків і зборів оцінюється некоректно.

Питанням місцевого оподаткування традиційно приділяється більше уваги науковців і практиків, оскільки в цій сфері перетинаються національні та місцеві інтереси. Місцеві податки та збори, з одного боку, є невід'ємною частиною податкової системи України, а з іншого – служать інтересам органів місцевого самоврядування та вважаються самостійним джерелом доходів місцевого бюджету [8].

Місцеві податки і збори є особливою формою місцевих соціально-економічних відносин. На відміну від внутрішнього, він не становить значної частини доходів місцевих бюджетів. Структуру місцевих податків та зборів можна розглянути на рис.1.1 (Додаток А).

Для дослідження формування та використання зборів та податків місцевого значення, які є джерелом формування доходів самого місцевого бюджету, необхідно насамперед з'ясувати сутність поняття «місцеві податки та збори» та трактування внутрішніх органів.

Тому С.І. Юрій та В.М. Федосов визначили місцеві податки та збори як податки та обов'язкові збори, які встановлюються головним адміністративним органом відповідно до чинного законодавства України та є обов'язковими до сплати на відповідній території, адміністративного району у своїх бюджетах» [29, с. 599].

Місцеві податки складаються із зборів та податків, їх встановлення та справляння належить до компетенції органів місцевого самоврядування. Вони є джерелом надходжень до місцевого бюджету. Тобто виконує в першу чергу фінансові функції. Однак це може бути інструментом для місцевої влади для впровадження певної політики та регулювання конкретних економічних процесів у своєму регіоні.

Аналіз фінансової ситуації органів місцевого самоврядування в Україні з погляду їхньої залежності від доходів місцевих бюджетів у своїй статі дослідив С. Г. Батажок [1]. Автор, досліджує, наскільки ці доходи забезпечують достатні ресурси для функціонування органів місцевого управління і як це впливає на

Для того щоб краще розібратися з транспортним податком в Україні, ми розглянули працю Л. І. Бобошка [2]. Автор проаналізував існуючу ситуацію з оподаткування транспорту в Україні.

Загальну характеристику податкової політики держави у своїй праці зробив К.І. Швабій [33]. Тоді як Ф. П. Ткачик та А. В. Кристофович [30] у своїй роботі зробив порівняльний аналіз української загальної і спрощеної системи оподаткування. А проблематику фінансів у своєму підручнику розглянули С. І. Юрій та В. М. Федосов [32].

Для формування та реалізації податкової політики України К. І. Швабій [30] висунув свої теоретичні підходи до вирішення цього питання.

Загалом усі наведені визначення місцевих податків і зборів є обґрунтованими, але із запровадженням податкового законодавства України органи місцевого самоврядування втратили право самостійно формувати місцеві податки та збори. Визначати ставки податку лише в межах встановлених

законодавцем розмірі вобов'язкових внесків є прерогативою державних органів та органів управління, а також органів місцевого самоврядування.

Виходячи з вище викладеного, місцеві податки і збори мають ті самі ознаки, що й загальнодержавні податки. Тобто, матеріальні (грошові) форми оподаткування, забезпечення виконання платежу, відповідно до законодавства конфіскація за встановленими правилами, співпраця з платниками податків. Односторонній підхід з приводу податкових взаємин, мають зв'язок із частковим перерозподілом ціни державного прибутку.

Зрозуміти визначення можна, узагальнивши конкретні характеристики місцевих податків. Ми погоджуємося з деякими авторами, що ці місцеві податки та збори є обов'язковими, нерівними та односторонніми фіксованими платежами, які сплачуються органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам у складі валового внутрішнього продукту.

Доходи місцевих бюджетів як негативна економічна категорія відображають сферу соціально-економічних відносин і охоплюють формування, розподіл і використання фінансових ресурсів, які використовуються органами місцевого самоврядування для виконання своїх поточних і перспективних завдань. Місцевий бюджет є нижчою ланкою бюджетної системи України. Хоча доходи місцевих бюджетів становлять лише незначну частину єдиного бюджету, вони становлять основу бюджетної системи, і неможливо завершити бюджетні відносини за функціями місцевої автономії

До прийняття податкового закону роль місцевого самоврядування в податковій системі України була невеликою, а місцеві податки становили 1-3% доходів місцевих бюджетів [3].

Українське податкове законодавство докорінно змінює функціонування системи місцевого оподаткування країни, скасовуючи більшість місцевих податків і зборів і запроваджуючи (з 1 січня 2013 року) податок на нерухоме майно, відмінне від землі, як альтернативне джерело фінансування місцевих бюджетів [6].

Податкові повноваження дозволяють органам місцевого самоврядування фінансувати місцеві бюджети, сприяти комерційній діяльності резидентів та юридичних осіб у своїх адміністративних районах, сприяти місцевому економічному розвитку та забезпечувати ефективне використання важливих місцевих природних ресурсів.

Важливим показником фінансової самостійності органів місцевого самоврядування є частка місцевих податків і зборів у доходній частині та структурі доходів місцевого бюджету.

Місцеві податки включають податок на майно (включаючи податок на нерухомість, за винятком податку на землю та транспортний податок), а місцеві ставки включають плату за паркування та туристичний збір. Місцеві ради мають запровадити єдині податки та податки на майно (транспортний податок та податок на землю) [2].

Місцеві податки формуються за принципом адміністративної автономії, а якщо взяти до уваги місцеве самоврядування, то вони мають право самостійно встановлювати та стягувати податки. Основні форми оподаткування на місцевому рівні включають місцеві податки на майно, місцеві податки на послуги, місцеві податки на бізнес, а також повноваження накладати регулятивні збори та штрафи за порушення місцевих нормативних актів.

Якщо брати до уваги українське законодавство стосовно податків, то можна спостерігати, що воно поділяється на митне і податкове законодавство та інші нормативно-правові акти, і звісно сюди відносяться рішення з питань встановлення місцевих податків та зборів органів місцевого самоврядування.

Висновки до розділу 1

Місцеві податки є важливою складовою системи оподаткування, які забезпечують фінансову стабільність територіальних громад.

Проведено аналіз сутності, функцій та основних засад місцевих податків. Доведено, що ефективне використання місцевих податків і зборів сприяє розвитку інфраструктури, соціальному захисту населення та економічному розвитку регіону.

Визначено що органи місцевого самоврядування ще не достатньо використовують свої повноваження щодо залучення додаткових фінансових ресурсів від місцевого оподаткування.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРУВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

В становленні місцевого оподаткування за не тривалий час відбулися значні зміни. На початковому розвитку системи оподаткування до місцевих зборів та податків належало більше 20 податків. На сьогодні до місцевих податків належить податок на майно та єдиний податок, до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір. Види місцевих податків та зборів наведено в додатку А.

Разом з тим, до місцевих надходжень належать і інші податки і збори. Мається на увазі, що до власних надходжень місцевого бюджету м. Житомира крім земельного податку, як інтегрованого податку та податку на майно, входять земельний податок, транспортний податок, податок на нерухоме майно (додаток Б).

Для того, щоб краще проаналізувати місцеві податки, ми звернулися на офіційний веб-сайт Житомирської міської ради. Було встановлено, що із кожним роком податки збільшуються. Якщо взяти до уваги Єдиний податок, то ми можемо спостерігати, що у 2019 році він становив 192,10 грн., а у 2024 році ця сума збільшилася до 302,8 грн. (додаток В)

Податки, які надходять до місцевих бюджетів і складають 40% доходів громадян, відіграють вирішальну роль у забезпеченні спроможності держави регулювати економічні процеси. Це показує, що, незважаючи на постійне вдосконалення оподаткування, фінансовий потенціал податку не використовується через такі причини, як податкові пільги, ухилення від сплати податків, адміністративні недоліки та податкові зобов'язання.

Система місцевого самоврядування, котра наразі є активною в Україні, зовсім не підлягає очікуванням і потребам сучасного суспільства. У більшості громад функції органів місцевого самоврядування не забезпечують підтримку і створення задовільного життєвого середовища, яке є важливим для багатограного людського розвитку, її саморозвитку та реалізації, а також захисту прав, забезпечення якісних умов проживання. На основі сталого розвитку

громади, надається дана послуга. Фактично Конституцією України передбачено право територіальних громад – мешканців сіл, селищ та міст, які добровільно утворили сільські громади – самостійно вирішувати важливі завдання, котрі стосуються місця проживання. Більша частина громад реалізовується українська політика через високий рівень роздробленості місцевих громад, відсутність можливостей розвитку, старіння населення та великий відтік економічної діяльності у великі міста або за межі України.

В Україні під час перерозподілу повноважень, для країни є важливим забезпечення достатніми фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування для виконання ними економічних, соціальних та екологічних завдань. У додатку В наведено податкову динаміку місцевих податків та зборів, і звісно їхню частину у прибутках місцевих бюджетів з 2019 по 2023 роки. Динаміка надійшовших доходів до українських місцевих бюджетів в 2019-2023 роках характеризується поступовим зростанням показників (з 295,4 млрд грн до 570,5 млрд грн), котрі протягом цього періоду зросли на 276,1 млрд грн. Податкові надходження до місцевих бюджетів займають друге місце після трансфертних видатків у будові доходів бюджетів місцевого рівня можемо спостерігати, що їх динаміка також зростає.

В додатку В можна чітко спостерігати, що місцеві податки займають більше 99% складу місцевих податків і зборів, тоді як місцеві збори займають лише 0,4%. З них на податок на майно припадає 50,68% та єдиний податок – 48,9%. Він досліджує фіскальну ефективність кожного конкретного механізму адміністрування місцевих податків та місцевого бюджету. Тому основною проблемою української місцевої податкової системи є наступною:

На жаль, такі податкові системи не повністю враховують місцеву специфіку, а також не сприймають фіскальну доцільність відокремлення податків і зборів. Таким чином, кожен регіон має конкретні податкові цілі, які можуть доповнити доходи місцевого бюджету. Місцеві органи влади мало впливають на встановлення ставок податків, що дає їм підстави звинувачувати центральну владу в наданні неякісних послуг за рахунок місцевих бюджетів. Для

місцевої влади не проблема дати концесії. З одного боку, це може залучити додаткові інвестиції для регіонального розвитку, а з іншого – викликає питання щодо законності надання таких концесій.

Це свідчить про нагальну потребу реформування системи місцевого оподаткування та зосередження уваги на зміцненні фінансової основи місцевої автономії для забезпечення ефективної діяльності територіальних громад. Місцеві податки в Україні характеризуються постійним оновленням складу, ставок і порядку справляння місцевих податків і зборів, а також прийняттям нормативних актів, спрямованих на вдосконалення місцевої податкової системи. Існуюча в Україні система місцевого оподаткування, як і податкова система країни в цілому, потребує постійного вдосконалення.

Сьогодні розроблено різні методи оцінки податкового потенціалу різних регіонів. Проте його метою є досягнення цілей і завдань органів влади у сфері регулювання міжбюджетних відносин, і це не єдина сфера, де можуть бути використані показники місцевого податкового потенціалу. Потенційні податки можна використовувати безпосередньо для планування бюджету, оцінки потенційних можливостей формування доходів бюджету кожного регіону, вибору напрямків оптимізації та вирівнювання розподілу податкового тягаря.

Розрахунок податкового потенціалу може базуватися на різних показниках: загальному рівні місцевих податкових ресурсів, репрезентативних податкових системах, методах регресійного аналізу в поєднанні з репрезентативними податковими системами тощо. Цей показник дозволяє об'єктивно оцінити реальний потенціал прибутку конкретного напрямку в порівнянні з встановленими стандартами. Загалом індекс податкового опотенціалу для кожного регіону можна розрахувати за такою формулою:

$$\text{ІППР} = \left(\frac{\text{ВПр}_{\text{кр}}}{\text{ВПр}_{\text{спр}}} \right) * \text{К}_{\text{пмв}}$$

Разом з тим, для розрахунку коефіцієнта податкових можливостей місцевих органів влади Житомирської області за 2021-2023 роки ми використали наступну формулу:

$$K_{\text{ПМВ}} = \text{ДР}_m / \text{ДР}_c$$

У табл. 2.4 на основі аналізу статистичного звіту [17], ми здійснили розрахунок коефіцієнта податкових можливостей місцевих органів влади за період 2021-2023 років.

Таблиця 2.1

Доходи встановлені на одну особу по Україні та Житомирській області за 2021-2023 рр., грн

Територія	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Доходи Житомирської області	24421,7	29875,7	34848,9
Доходи України	27782,1	32044,3	36610,1

Джерело: сформовано за даними [23-27]

Отже, за табл. 2.1 ми можемо спостерігати підвищення рівня доходу на одну особу по Житомирській області за період 2021-2023 рр. Крім того, величина доходів у 2021 році складала 24421,7 грн. на одну особу, у 2023 дохід зріс до 34848,9 тис.грн.

Наступним ми розрахуємо розміри коефіцієнту податкових можливостей місцевих органів влади Житомирської області.

Таблиця 2.2

Податкові можливості місцевих органів влади Житомирської області

Територія	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Житомирська область	0,89	0,96	0,98
Україна	1	1	1

Джерело: сформовано за даними [23-27]

Відповідно до таблиці 2.2 коефіцієнт податкоспроможності органів місцевого самоврядування у Житомирській області був найвищим і становив 0,95 у 2023 році. Коефіцієнт був найнижчим у 0,87 у 2021 році.

Згідно з проведеним дослідженням, з 2021 по 2023 рік коефіцієнт податкових можливостей зріс в економічно розвинутих регіонах. Це пояснюється тим, що, по-перше, підвищується ефективна державна фінансова підтримка органів місцевого самоврядування в регіонах-бенефіціарах, а по-друге, зростає зацікавленість органів місцевого самоврядування в регіонах-бенефіціарах у розвитку за рахунок доходів.

Отже, визначення коефіцієнта податкоспроможності органів влади місцевого значення дає можливість обчислити індекс податкового потенціалу на території Житомирської області. Початкові показники для обчислення індексу податкового потенціалу регіону наведені в таблиці 2.3. Цей аналіз базується на статистичній звітності [18].

Таблиця 2.3

Валовий рівень регіонального продукту, млн. грн [25-27]

Регіон	2021	2022	2023
Житомирська область	23303	28249	38270
Україна	34473	37904	48413

Джерело: сформовано за даними [23-27]

Таким чином, запропонована методика визначення індексу місцевого податкового потенціалу сприятиме підвищенню незалежності місцевих фінансів та раціональному розподілу центральної фінансової підтримки на місцеві території. Повне впровадження запропонованих коефіцієнта податкової спроможності регіонів та індексу податкового потенціалу зменшить розрив у соціально-економічному розвитку між регіонами країни та створить ефективну систему оцінки реальних можливостей доходів і потреб. місцевий уряд.

Висновки до розділу 2

Систему місцевого оподаткування на сьогодні становить податок на майно відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та збір для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Встановлено, що місцеві податки є важливим джерелом доходів місцевих податків. Основними надходження до місцевих бюджетів є надходження від податку на майно та єдиного податку. Так, частка податку на майно в 2023 році в структурі податкових надходжень від місцевих податків становила 52,7%, а єдиного податку – 48,9%.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЙОГО ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Місцевий бюджет є головною фінансовою діяльністю для органів самоврядування місцевого значення, а також він є заключним в тому числі і важливим фактором для регіонального розвитку. Існування місцевого бюджету зміцнює економічну самостійність суб'єктів місцевого самоврядування та стимулює господарську діяльність, уможливлуючи розвиток галузевої місцевої інфраструктури, розширення економічного потенціалу регіону, виявлення та використання резервів фінансових ресурсів. Це дозволяє місцевій владі повніше задовольняти потреби та інтереси місцевих громад і сприяти місцевому економічному та соціальному розвитку. Сьогодні неможливо вдосконалити механізм створення дохідної частки місцевого бюджету без зміни способу організації та здійснення бюджетного процесу, тобто запровадження середньострокових планів доходів та планового виконання середньострокових планів доходів. Перехід від резервних бюджетних установ у їх нинішньому вигляді до цільового середньострокового програмного фінансування, що передбачає цільове спрямування бюджетних коштів. При використанні цільового методу планування ефективність виконання цілей, виконання бюджетного плану та користування коштами бюджету можна оцінити шляхом моніторингу планових показників бюджетного управління [16].

Важливе значення для покращення структури доходів бюджету має встановлення стабільних правил розподілу податків у державному та місцевому бюджетах. Оцінюючи всі можливі наслідки для подальшого формування бюджету, варто звернутися до сучасного законодавства, через те, що доходи бюджету можна вважати неповними та несумісними з поточною економічною ситуацією, яка загалом є нестабільною. Прогнозування, моніторинг, контроль та планування, відповідно до чинного законодавства мають створюватися в межах єдиного механізму функціонування і створення бюджетних доходів. Лише за умов дії цього податкового обов'язку його

обчислення та мобілізація є головним залученням доходів бюджетів місцевого рівня як єдиного процесу створення бюджетних доходів. Аналізуючи доходи місцевих бюджетів після децентралізації, можна визначити, що місцеве самоврядування після децентралізації є переломним моментом у місцевій автономії. Незалежність органів місцевого самоврядування та розвиток місцевих громад. Подальші кроки в напрямку децентралізації не повинні підривати результати реалізації, а радше слід запроваджувати реформи, щоб зміцнити ці результати та збільшити надходження до місцевих бюджетів.

Зокрема, до них відносяться: порядок і контроль за продажем земельних ділянок місцевими громадами та орендою через відповідні аукціони; посилення контролю за тим, з чого нараховується податок на нерухоме майно; недопущення перерахування окремих субвенцій з державного бюджету до місцевих.

Крім того, право на встановлення своїх власних місцевих зборів та податків з врахуванням головних якостей регіону і його факторів, котрі заважають потенційним об'єктам оподаткування регіону достатньою мірою сприяти формуванню та використанню місцевих податків мають органи місцевого самоврядування. Надмірна соціальна упередженість у місцевих бюджетах має поганий вплив саме на відсутність розподілу витрат місцевого розвитку. Нинішня динаміка доходів місцевих бюджетів не відповідає меті зміцнення фінансової спроможності[5].

Самостійно фінансувати всі витрати, пов'язані з виконанням своїх функцій, за рахунок власних доходів органи місцевого самоврядування не в змозі. Самодохідність цього місцевого бюджету є достатньою для виконання вимог чинного в Україні законодавства, згідно з яким органи місцевого самоврядування фактично позбавлені права активно нарощувати свою фінансову базу. Важливою складовою місцевих бюджетів є управління місцевими витратами. Цілком логічним кроком щодо подальшого реформування існуючих в Україні механізмів взаємодії з місцевими радами було б посилення їх фіскальних властивостей та розширення регуляторного впливу на регіональний розвиток у повній відповідності до класичних принципів фінансів та управління.

Практичними кроками для реалізації завдання є розширення можливості громади та запровадження нових зустрічей та управління. Ці заходи не лише зміцнюють фінансову роль місцевих рад, а й сприяють підвищенню рівня самодостатності органів місцевого самоврядування, що є одним із завдань бюджетної децентралізації та повністю відповідає вимогам місцевої бюджетної децентралізації.

Крім обов'язкових місцевих платежів можуть бути введені додаткові податки в залежності від конкретного виду робіт, що виконуються в регіоні. В Україні місцеві податки ще не виконують фіскальної чи регулюючої функції, а відіграють другорядну роль після державних. По цих причинах, національна система місцевого оподаткування для подальшого зміцнення бази фінансів органів місцевого самоврядування потребує подальшого розвитку в цьому контексті. Факти свідчать про те, що існуюча система місцевих зборів та податків на території України потребує подальшого вдосконалення. Все через те, що він має забезпечувати достатні надходження власних надходжень до місцевого бюджету, якщо дивитися з іншої сторони, то це може бути хорошим інструментом для місцевих зборів та податків. Соціально-економічна політика, спрямована на досягнення економічної збалансованості та виконання завдань регіонального розвитку.

Окрім збільшення податкової бази та кількості платників податків, ми здійснювали пошук шляхів для підвищення місцевих зборів та податків шляхом встановлення податків, які можуть забезпечити достатній дохід, що в свою чергу створить стабільний потік надходжень до місцевих бюджетів. Дотримання цих вимог є важливим для створення в Україні міцної та стабільної податкової місцевої системи.

Важливу роль у вдосконаленні бюджетно-фінансової політики та реформуванні бюджетно-фінансової системи може відіграти вирішення питань наповнення місцевих бюджетів, визначення пріоритетності зборів та податків місцевого значення для формування самостійних доходів, розширення місцевої автономії. Оскільки місцеві податки мають бути основою доходів, необхідно

розширити повноваження органів самоврядування місцевого рівня щодо встановлення місцевих податків, визначення податкових ставок та надання пільг.

Висновки до розділу 3

Покращення системи зборів та податків місцевого значення є важливим кроком на шляху підвищення ефективності фінансової системи України. Сучасна система стикається з багатьма проблемами, включаючи низьку збиральність, складні процедури платежів, відсутність прозорості та нерівномірне оподаткування.

Спрощення податкових процесів і зменшення адміністративних перешкод для платників податків може бути одним із способів покращення адміністрування місцевих податків.

Також важливо мати ефективні механізми контролю та нагляду за використанням місцевих коштів, щоб запобігти корупції та зловживанням. Цього можна досягти шляхом посилення ролі аудиту та підзвітності громадськості.

Отже, поліпшення системи податків та зборів на місцевому рівні потребує комплексних заходів, зокрема впорядкування процедур, забезпечення справедливого та прозорого оподаткування, посилення контролю за використанням фінансових ресурсів. Це підвищить фінансову стабільність та забезпечить розвиток місцевих громад.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що місцеві податки є важливою складовою системи оподаткування, які забезпечують фінансову стабільність територіальних громад.

2. Проведено аналіз сутності, функцій та основних засад місцевих податків. Доведено, що ефективне використання місцевих податків і зборів сприяє розвитку інфраструктури, соціальному захисту населення та економічному розвитку регіону.

3. Визначено що органи місцевого самоврядування ще не достатньо використовують свої повноваження щодо залучення додаткових фінансових ресурсів від місцевого оподаткування

4. Систему місцевого оподаткування на сьогодні становить податок на майно відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та збір для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

5. Встановлено, що місцеві податки є важливим джерелом доходів місцевих податків. Основними надходження до місцевих бюджетів є надходження від податку на майно та єдиного податку. Так, частка податку на майно в 2023 році в структурі податкових надходжень від місцевих податків становила 52,7%, а єдиного податку – 48,9%.

6. Покращення системи зборів та податків місцевого значення є важливим кроком на шляху підвищення ефективності фінансової системи України. Сучасна система стикається з багатьма проблемами, включаючи низьку збиральність, складні процедури платежів, відсутність прозорості та нерівномірне оподаткування.

7. Спрощення податкових процесів і зменшення адміністративних перешкод для платників податків може бути одним із способів покращення адміністрування місцевих податків. місцевих податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батажок С.Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування / С.Г. Батажок // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. - №2(177). – С.86-91.
2. Бобошко Л.І. Транспортний податок в Україні: стан та перспективи /Л.І. Бобошко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. - №1. – С. 25- 36.
3. Бойко О. Еволюція податкової системи України. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 2 (51). Ч. 2. С. 241-247.
4. Бойко О. Специфіка податкових систем України і країн Європейського Союзу та їх порівняльний аналіз. Ефективність державного управління. 2016. Вип. 4 (49). Ч. 2. С. 322-329.
5. Боровик П.М. Місцеві збори в Україні: особливості управління та перспективи подальшого розвитку / П.М. Боровик, Б.С. Гузар, Н.В. Лиса, Д.В. Поліщук // Молодий вчений. – 2015. - №12 (27). – С. 123-126.
6. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», ІІАГО. – К., 2015. – 77 с
7. Видатки зведеного бюджету України за 2024 р. - URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expens/> (дата звернення 16.04.2024)
8. Дулік Т.О., Александрюк Т.Ю., Маркова Л.Г. Сучасний механізм місцевого оподаткування в Україні та його правове регламентування. - URL: <http://www.nbuv.gov.ua>(дата звернення 10.02.2024)
9. Звіти про виконання місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя за 2014-2017 рр. ЦКК. URL:<https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення 28.02.2024)

10. Звіти про виконання місцевих бюджетів України у період 2015-2019 рр.
URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 01.04.2024).
11. Ломака Є.А. Дослідження існуючих систем оподаткування в країнах з розвинутою економікою. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2019. Вип..9. с.115-120
12. Макарчук І.М. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації / І.М. Макарчук // Молодий вчений. – 2017. - №1(41) – С. 640-648.
13. Мізіна І.В. Фінансова децентралізація та її вплив на систему місцевих фінансів України/ І.В. Мізіна // Аспекти публічного управління.-2016. -№6-7-с.41-48
14. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету Є І.Микитюк // Вісник КНТЕУ. – 2013. - №1. – С.86-97
15. Неізнана О.В. Дослідження сучасного стану формування доходів місцевих бюджетів України / О.В. Неізнана, Є.О. Чечета // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. - №20. – С.102-108.
16. Петрушенко Ю.М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до р2р-кредитування / Ю.М. Петрушенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1 (36). – С. 90–94.
17. Податковаполітикадержави. Ще один великий компроміс /за заг. ред. К. І. Швабія. Ірпінь:Університет ДФС України, 2018. 61 с.
18. Податковий кодекс Українивід 02.12.2010. №2755- VI. ЦКК.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 20.02.2024)
19. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017p> (дата звернення: 15.08.2020)
20. Рішення Житомирської міської ради «Про звіт міського голови щодо здійснення державної регуляторної політики виконавчими органами

Житомирської міської ради у 2022 році» від 21.04.2023 № 769. - URL:<https://zt-rada.gov.ua/files/upload/sitefiles/doc1682487207.pdf> (дата звернення 17.04.2024)

21. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» №142-р від 08.02.2017 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 16.03.2024)

22. Світовий досвід податкового адміністрування та його значення для України: зб. матеріалів Студ. наук.-навч. семінару (м. Ірпінь, 10-16 березня 2020 р.). Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2020. 188 с.

23. Ставки податків на території міста Житомира у 2019 році. URL:<https://zt-rada.gov.ua/?pages=5721> (дата звернення 02.03.2024)

24. Ставки податків на території міста Житомира у 2020 році. URL:<https://zt-rada.gov.ua/?pages=9963> (дата звернення 06.03.2024)

25. Ставки податків на території міста Житомира у 2021 році. URL:<https://zt-rada.gov.ua/?pages=12759>(дата звернення 12.03.2024)

26. Ставки податків на території міста Житомира у 2022 році. URL:<https://zt-rada.gov.ua/?pages=15261> (дата звернення 18.03.2024)

27. Ставки податків по території міста Житомира у 2023 році. URL:<https://zt-rada.gov.ua/?pages=16358> (дата звернення 24.03.2024)

28. Ставки податків по території міста Житомира у 2024 році. URL:[doc1705563491.docx \(live.com\)](https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/doc1705563491.docx)(дата звернення 28.03.2024)

29. Структура місцевих податків і зборів. ЦКК. URL:<https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library> (дата звернення 26.02.2024)

30. Ткачик Ф. П., Кристофович А. В. Порівняльний аналіз загальної та спрощеної системи оподаткування в Україні. Економіка та митно-правові відносини. 2017. Вип. 2. С. 22-31.

31. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика: моногр. за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль, 2019. 280 с.

32. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ: Знання, 2008. 611 с.
33. Швабій К. І. Теоретичні підходи до формування і реалізації податкової політики держави. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 90–103.
34. Швабій К. І., Іванов Ю. Б. Нагальні проблеми формування податкової політики держави в Україні. *Фінанси України*. 2017. № 5. С. 39–52.
35. Ширшикова А.С. "Місцеві податки та збори як основа доходів територіальної громади." Рекомендовано до друку Науково-експертною радою Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України. Протокол № 3 від 18 травня 2021 року: 281.
36. Шотник Ю.В Мелешко О.В. Місцеві податки і збори як складові податкової системи України. *ББК* С. 23.
37. Юрчишена Л. ЦИМБАЛЮК, К. Оцінка впливу майнових податків на доходи місцевих бюджетів України. *Економіка та суспільство*, 2023, С. 54-56.
38. Яковчук В. Словська І. Місцеві бюджети: поняття та механізм формування. *П 68 Правові засади організації та здійснення публічної влади*, 2022, 410.
39. The Fiscalis 2020 Programme. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/fiscalis-programme_en(lastaccessed: 24.03.2024).
40. Voznyuk O. TaxGuideforUkraine 2019.Nexia DK. URL: <https://eba.com.ua/wpcontent/uploads/2019/04/Tax.-Nexia-DK-April-2019.pdf>(lastaccessed: 26.03.2024).
41. Черняк О.О. Порівняльний аналіз місцевих податкових систем України та зарубіжних країн. Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 червня 2023 року. – Житомир :Поліський національний університет, 2023. С.784-788.
42. Черняк О.О. Роль місцевих податків у фінансуванні місцевого самоврядування. Фінансове забезпечення економіки : матеріали VII науково-практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Житомир : Поліський університет. 2024. С.11-13.